

Karel Doskočil: Listy a listiny z dějin československých 869-1938

1938

Státní nakladatelství v Praze

Kteroužto vaši poddanou náchylnost a povolnost i také vinšování šťastného dlúhého králování od vás vděčně a milostivě přijímati a vám to všem i jednomu každému zvláště jako věrným poddaným našim milým s pomocí pána Boha všemohúcího, pokudž nám toho popřítí ráčí, i s královou Její láskou, paní manželkú naší nejmilejší, vši milostí naší královskou spomínati, a při tom vám teď podle Jeho milosti královské, pána a otce našeho milostivého, přípovědi, list a zápis náš posielati, při kterémž se ve všem k vám tak zachovati a králem i pánem vašim milostivým býti ráčíme. Dán v městě Valledolitu v úterý dne svatého Řehoře, dvanáctého dne měsíce března léta etc. 48. a království našeho českého prvního.

Maximilian.

38.

Císař a český král Rudolf II. dovoluje českým stavům vyznávatí Českou konfesi, upravuje náboženské poměry a ruší starší náboženské mandáty. (Orig. v korunním archivu.)

V Praze 9. července 1609.

My Rudolf Druhý, z boží milosti volený římský císař, po všechny časy rozmnožitel Říše, a uherský, český, dalmatský, charvatský etc. král, arcikníže rakouský, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě etc. k věčné paměti známo činíme tímto listem všem:

Jakož jsou toho všickni tři stavové království našeho Českého, tělo a krev Pána Ježíše Krista pod obojí přijímající, věrní Naši milí, na sněmu, kterýž léta Páně tisícího šestistého osmého, již pominulého, v pondělí po neděli Exaudi na hradě pražském držán a téhož léta v pátek po památce svatého Jana Křtitele zavřen byl, při Nás, jakožto králi českém, toho se vši ponížeností a poddaností snažně vyhledávali, aby při té obecní konfesi české, kterouž některé augšpurskou jmenují, na sněmě obecném léta tisícího pětistého sedmdesátého pátého sepsané a Jeho milosti císařské císaři Maximiliánovi slavné a svaté paměti, pánu otci Našemu nejmilejšímu, podané (kteráž tak, jakž jsme toho jistou zprávu vzíti i také z psaní, vlastní rukou Jeho císařské milosti pana otce našeho nejmilejšího psaných, vyrozuměti ráčili, ano i některé hodné paměti při dekách zemských toho se vynašly, i hned tehdaž od Jeho milosti povolena byla), i při tom mezi sebou v předmluvě též konfesi obsaženém porovnání, ano také i při jiných svých, v témž sněmu zejména doložených a náboženství jich se dotýkajících žádostech zůstaveni byli, a též náboženství své křesťanské pod obojí volně a svobodně, bez překážky každého člověka, provozovati mohli, to vše aby od Nás jim stavům dostatečně potvrzeno bylo,

jakž týž artikul a žádost jich, do dotčeného sněmu a týž sněm ve dcky zemské do kvaternu sněmův obecných zeleného léta tisícího šestistého osmého v pondělí po neděli Exaudi pod literou K. 8. slovo od slova vložený a vepsaný, to v sobě šíře obsahuje a zavírá: My pak nemoha na onen čas pro jiné veliké potřeby, pro kteréž tehdaž ten sněm rozepsán byl, kteréž žádného odkladu trpěti nemohly, toho potvrditi, odkladu do budoucího sněmu ke čtvrtku před svatým Martinem tehdaž nejprv příštím terminovaného, k dalšímu těch všech věcí zavírání jsme milostivě žádati a mezi tím, dokudž by koliv se to tak na sněmu obecním nevykonalo, je stavy pod obojí, aby své náboženství volně provozovati mohli a do vyřízení a na místě postavení téhož artikule k žádným artikulům, což by tak v proposici od Nás stavům přednášeno bylo, přistupovati, je uvažovati, ani o nic jednati povinni nebyli, opatřiti ráčili jakž táž milostivá žádost a opatření naše plněji svědčí. Podle kteréhožto předešlého zůstání sněmovního když sněm k témuž dni, totiž ke čtvrtku před svatým Martinem, položený z jistých příčin od nás odložen a potom jiný sněm ke dni outernímu po svatém Pavlu na víru křesťanskou obrácení mandátem našim rozepsán a na hrad pražský položen byl, a dotčení stavové pod obojí, podavše Nám znovu dotčené konfesi a snešení své společné, nepřestávali toho při Nás, jakožto králi a pánu svém, netoliko skrze své snažné poddané a ponížené prosby, ale i skrze znamenité a vzáctné přímluvy vyhledávati, abychom k žádosti týchž stavův pod obojí, věrných a milých poddaných Našich, milostivě povolití ráčili.

Majíce My to vše s nejvyššími ouředníky a soudci zemskými a radami Našimi království českého v Našem císařském a královském bedlivém uvážení, nepominuli jsme na poníženou a poddanou prosbu týchž pánův, rytířův, Pražan a jiných vyslaných z měst ze všech tří stavův království tohoto Našeho českého, pod obojí tělo a krev Pána Ježíše Krista přijímajících a k též konfesi se přiznávajících, věrných poddaných svých milých, všem třem stavům království tohoto věrným poddaným Našim sněm obecní ke dni pondělnímu po neděli, jenž slove Rogationum, jinak Křížová, léta tohoto tisícího šestistého devátého mandáty svými královskými rozepsati, na hrad pražský položiti a v týchž mandátech vůbec vyšlých mezi jinými toho zjevně doložiti, že při tomto sněmu ten artikul o náboženství k zavření, na místě a konci postavení, do proposici sněmovní položiti, a kterak by všickni i jeden každý obzvláště, jak strana pod jednou tak i pod obojí, a kteříž se k též konfesi, nám předešle od nich podané, přiznávají, náboženství své beze všech překážek a outiskův ode všech lidí buď duchovních anebo světských vykonávati mohli, je v tom náležitě opatřiti chtíti ráčíme, jakž tíž mandátové Naši, jichž jest datum na hradě pražském v sobotu po neděli Jubilate léta tohoto tisícího šestistého devátého v tom artikuli to v sobě obsahují a zavírají.

K kterémužto obecnému, tak od nás rozepsanému sněmu, když jsou se všickni tři stavové poslušné a poddané najíti dali, a My podle Naší milostivé zámluvy, v témž mandátu Našem doložené,

jsme v propositi Naší sněmovní předně ten artikul o náboženství položití ráčili, tu jsou často dotčení všickni tři stavové sjednocení pod obojí žádost svou předešlou v spisu, Nám od nich podaném, obnovili a za dostatečné opatření i jim toho dckami zemskými potvrzení poddaně prosili.

I chtějí My tomu, aby v tomto království mezi všemi třemi stavy, jakož s stranou pod jednou, tak i často dotčenou stranou pod obojí, všemi věrnými a milými poddanými Našimi, nyní i na budoucí časy všelijaká láska, svornost, pokoj a dobré srozumění k vzdělání a zachování obecného dobrého pokoje zůstávati, každá strana náboženství své, v kterémž se spasení svého důvěřuje, volně a svobodně bez utiskování a všech překážek jedni druhým provozovati mohla, a aby se (jakožto slušné jest) sněmovnímu snešení léta tisícího šestistého osmého učiněnému, i také tomu mandátu Našemu vůbec vyšlému (v kterémž jsme dotčené sjednocené stavy pod obojí, k též konfesí se přiznávající, za ty, kterýmiž jsou vždycky byli, totiž za Své věrné poslušné poddané pod milostivou ochranu Naši ke všem řádům, právům a svobodám tohoto království náležející, na kteréž se povinnost Naše královská, práva a zřízení zemská vztahují, vyhlásiti ráčili i nyní vyhlášíme) zadosti stalo: prohlédajíc jakož k dotčeným znamenitým přímluvám, tak i k mnohým snažným prosbám týchž stavův pod obojí a k mnohým věrným a platným od nich Nám po všecken čas Našeho šťastného nad nimi kralování v skutku prokázaným službám, z těch ze všech i jiných mnohých příčin s dobrým rozmyslem, Naším jistým vědomím, mocí královskou v Čechách, s raddou nejvyšších ouředníkův, soudcův zemských a radd Našich takto jsme ten artikul o náboženství při tomto nyní se na hradě pražském držícím obecném sněmě se všemi třemi stavy tohoto království ustanoviti, zavříti a je, stavy pod obojí, tímto majestátem Naším opatřiti ráčili a opatřujeme.

Předně jakož prve to zřízením zemským A.32. utvrzeno jest, co se víry dotýče, pod jednou způsobou a pod oběma, aby se neutiskovali, než spolu byli za jednoho člověka jako dobří přátelé, též strana strany aby nehaněla, to se při témž zřízení zemském v témž artikuli zouplna zůstává, a tím sobě oboje strany na budoucí časy zavázány jsou a býti mají, pod pokutami, týmž zřízením zemským vyměřenými.

A poněvadž strana pod jednou v tomto království náboženství své volně a svobodně provozuje a strana pod obojí, k též konfesí české se přiznávající, jí v tom žádné překážky neb vyměření nečiní, aby tehdy v tom rovnost zachována býti mohla: protož jim k tomu povolovati moc a právo dáváme ráčíme, aby i často dotčení sjednocení stavové pod obojí jakž stav panský, rytířský, tak i Pražané, Horníci a jiná města s lidmi poddanými jich, a sumou všickni, kteří se koliv k dotčené konfesí české, někdy slavné a svaté paměti císaři Maximiliánovi, panu otci našemu nejmilejšímu, při sněmě obecním léta tisícího šestistého sedmdesátého pátého a nyní znovu Nám podané, (při kteréž je milostivě zůstavovati ráčíme) přiznali

a přiznávají, žádného nevymínující, tolikéž náboženství své křesťanské pod obojí podle též konfesí a svého mezi sebou učiněného porovnání a sjednocení, volně a svobodně vsudy a na všelikém místě provozovati a vykonávati, při víře a náboženství svém, též i při kněžstvu a řádu církevním, kterýž mezi nimi jest anebo od nich nařízen bude, pokojně zanechání býti mohli, a to až do křesťanského dokonalého obecného porovnání o náboženství v svaté Říši. A kompaktáty, již prve na sněmu obecném léta tisícího šestistého šedesátého sedmého minulými a z privilegium zemského i jinde vypuštěnými, se spravovati povinni býti nemají, nejsou a nebudou.

Dáleji také týmž stavům pod obojí tuto zvláštní milost činiti a jim, všem třem stavům pod obojí, k též konfesí se přiznávajícím, konsistoř pražskou dolejší v moc a opatrování jejich zase dáváti a k tomu milostivě povolovati ráčíme, aby tíž sjednocení stavové pod obojí touž konsistoř kněžstvem svým podle též konfesí a snešení svého obnoviti a též kněžstvo, jak české tak německé, podle ní řídití dáti anebo řízené na své kollatury bez všelijaké překážky arcibiskupa pražského aneb kohožkoliv jiného dosazovati, přijímati; nicméně i akademii pražskou, od starodávna straně pod obojí náležející, kterouž jim stavům se vším jejím příslušenstvím tolikéž v moc jejich milostivě dáváme ráčíme, tak aby ji muži hodnými a učenými osazovali, dobré chvalitebné řády nařizovati a nad tím obojím z prostředku svého jisté osoby za defensory naříditi mohli. Mezi tím pak, dokudž by se toho koliv od nich nevykonalo, mají nicméně tíž stavové pod obojí všichni při tom, což svrchu psáno jest, aby náboženství své volně a svobodně vsudy provozovati mohli, zouplna zanechání býti.

A kolikkoliv osob tíž sjednocení stavové pod obojí z prostředku svého za defensory nad touž svou konsistoř a akademií pražskou z společného svého snešení ze všech tří stavův v rovném počtu nařídí a je Nám, jakožto králi a pánu svému, zejména poznamenané podají, chceme a máme ty všecky osoby, kteréž Nám tak poznamenané podány budou, žádného z nich nevypouštějíc, a mimo tu povinnost, kteráž jim od stavův svěřena bude, jim žádných jiných povinností neb instrukcí nevydávajíc, ode dne podání Nám téhož poznamenání ve dvou nedělích pořád zběhlých k tomu potvrditi a je za takové defensory vyhlásiti. Pakli bychom pro jiná zaneprázdnění Naše neb jakékoliv jiné příčiny v tom času svrchu oznámeném jich potvrditi nemohli a nepotvrdili, tehdy mají předce nad tím obojím za defensory zůstati, to vše řídití a konati moc jmiti, jakoby od Nás k tomu potvrzení a vyhlášení byli. A umřel-li by kdy který z nich, tehdy na místo toho z světa sešlého tíž stavové pod obojí při tehdaž nejprv příštím sněmě budou moci jiného k těm živým pozůstávajícím voliti a přidati. Což se i na časy potomní vždycky způsobem svrchu psaným jakož od Nás, dědicův Našich a budoucích králův českých, tak i od nich, stavův a defensorův, řídití a konati má.

Jestliže by také kdo z týchž sjednocených všech tří stavův tohoto

království pod obojí mimo ty kostely a chrámy boží, jichž v držení jsou a kteříž jim prvé náležejí (při nichž pokojně zůstaveni a zanechání býti mají) ještě buď v městech, v městečkách, vesnicích aneb kdekoliv jinde chtěl nebo chtěli víceji chrámův neb kostelův k boží službě aneb také školy pro vyučování mládeže vystavěti dáti: toho jakož stav panský, rytířský, tak Pražané, Horníci a jiná města, všickni společně, i jeden každý obzvláště, volně a svobodně každého času učiniti moci bude a budou, bez překážky každého člověka všelikteraké.

A jakož v nejedněch městech Našich královských i Její milosti císařové, jakožto králové české, z obojího náboženství, totiž pod jednou a jich, pod obojí, pospolu bydlejí, protož tomu obzvláště chtějí a o tom poroučeti ráčíme, aby pro zachování lásky a svornosti každá strana náboženství své volně provozovala, kněžími svými se řídila a spravovala, a jedna strana druhé v jejím náboženství a řádích žádného vyměřování nečinila, provozování náboženství, mrtvých těl v kostelích a na křehových pochovávání a zvonění nebránila.

Také již po dnešní den žádný jak z vyšších svobodných stavův, tak ani města, městečka i také sedlský lid od vrchností svých, ani žádného jiného duchovního ani světského člověka nemají a nemá od svého náboženství odtiskován a k náboženství strany druhé moci ani nižádným vymyšleným způsobem přinucován býti.

A že to vše, což svrchu psáno, od Nás pro zachování lásky a svornosti věrně míněno a nařízeno jest: protož přiříkáme slovem Svým královským, že tíž všickni sjednocení tři stavové království Našeho českého pod obojí, k též konfesí české se přiznávající, nynější i budoucí potomci jich při tom při všem, což se svrchu píše, od Nás, dědicův Našich i budoucích králův českých zouplna, v celosti, bez přerušení zůstaveni a chráněni býti mají; nebo je také v tom ve všem při tom pokoji v svaté Říši o náboženství, jenž religioinsfryd slove, učiněném, jakožto přední oud svaté Říše zůstavujeme a zanecháváme, v čem se jim nemá od Nás, dědicův Našich a budoucích králův Českých, ani od žádného jiného duchovního ani světského člověka překážky žádné činiti na časy budoucí a věčné.

A proti tomuto vejš dotčenému o náboženství učiněnému pokoji a jich stavův pod obojí, od Nás stálému opatření žádná poručení a nic takového, což by jim v čem nejmenším překážku aneb změnění toho učiniti mohlo, od Nás, dědicův Našich i budoucích králův českých ani od žádného jiného vycházeti ani přijímáno býti nemá; a byť pak i vyšlo neb od kohokoliv přijato bylo, tehdy nemá to moci žádné míti, ani v té věci co buď právně aneb bez práva více souzeno aneb vyřknuto býti.

Za kteroužto příčinou předešlá všelijaká proti dotčené straně pod obojí a kteříž se k též konfesí české přiznávají, odkudkoliv vyšlá poručení a mandáty vyzdvihovati, mořiti, kaziti a v nic obracovati ráčíme, tak že to vše i nynější a předešlé jich stavův při Nás potvrzení téhož artikule vyhledávání, a cožkoliv mezitím až

posavad se zběhlo, není a býti nemá jim všem třem sjednoceným stavům tohoto království společné i obzvláště k nižádné ouhoně a újmě jich dobrých pověstí a jakékoliv obtížnosti. Což jim také od Nás i budoucích králův českých ničímž zlým spomináno a zjinačováno býti nemá, nyní i na časy budoucí a věčné.

Přikazující všem nejvyšším ouředníkům, soudcům zemským a radám svým, též všem stavům a obyvatelům tohoto království, věrným milým nynějším i budoucím, abyšte je pány, rytířstvo, Pražany, Horníky i všecka města, všecky tři stavy tohoto království, se všemi lidmi poddanými jich, a sumou všecku stranu pod obojí, k též konfesí české se přiznávající, při tomto Našem opatření a majestátu ve všech jeho artikulích, zněních a sentenciích zůstavili a chránili, žádných jim v tom překážek nečiníce, ani komu jinému činiti nedopouštějíce, pod uvarováním hněvu a nemilosti Naší. A kdožby se čeho toho koliv buď z duchovních aneb světských lidí k přerušení tohoto majestátu dopustil, máme a povinni býti ráčíme s dědici a budoucími králi českými a s stavy tohoto království, k takovému každému jakožto k rušiteli obecného dobrého pokoje hleděti a stavy při tom chrániti a obhajovati, tak i tím vším způsobem, jakž artikul v zřízení zemském o obhajování země, řádu a práva vyměřuje.

Naposledy přikazovati ráčíme větším i menším ouředníkům desk zemských království Našeho českého, aby pro budoucí pamět tento majestát Náš na relací sněmovní, kteráž při tomto sněmě ode všech tří stavův tohoto království ke dekam zemským učiněna býti má, ve dcky zemské vložiti a vepsati, a potom tento originál k jiným svobodám neb privilegiím zemským na Karlštejn položiti dali.

Tomu na svědomí pečet Naši císařskou k tomuto listu a majestátu Našemu přivěsiti jsme rozkázati ráčili.

Dán na hradě Našem pražském ve čtvrtek po svatém Prokopu, leta Páně tisícího šestistého devátého, a království Našich Římského třicátého čtvrtého, Uherského třicátého sedmého a Českého též třicátého čtvrtého.

Rudolf.

Adamus de Sternberg,
supremus burggravius Pragensis.

Ad mandatum Sacrae Caesareae
Majestatis proprium:
Paulus Michna.

Naši moc uvedli; pročez bychom slušně všechny témuž království náležející privilegia, pokudž a jak daleko se ty na stavy království Českého obecně aneb universitatem jejich vztahují, zrušiti aneb vyzdvihnouti mohli;

ale vzhledše na stálou věrnost některých obyvatelův dotčeného království Českého, kteří raději svou vlast opustili, nežli by se proti Nám postavili, též také že již na větším díle často jmenované království České k víře Naší svaté samospasitedlné katolické přistoupilo, ano i mnozí z věrných radd a služebníkův Našich se v něm osadili; za kterýmižto příčinami jsme se z přirozené dobrotivosti a milostivosti po bedlivém toho všeho uvážení na tom ustanoviti ráčili, aby svrch psané království Naše České zase v jisté stavy, jakž Naše Obnovené Zřízení Zemské to v sobě šířeji obsahuje a zavírá, vyzdvíženo býti,

a všeckna a všelijaká privilegia, obdarování, svobody a majestáty, jenž by proti témuž Obnovenému Zřízení Zemskému nečelily, — jakož pak všeckno to, co tak, jakž dotčeno, proti takovému zřízení zemskému jest, a obzvláště dva za kralování císaře Rudolfa toho jména druhého slavné paměti od osob, jenž se pod obojí jmenovaly, vynucené majestáty: první na náboženství, a druhý na upuštění od všelijakých pokut, ztracení statkův, za věci neplatné a již zrušené vyhláshujeme, držíme a máme, — bez překážky jednoho každého člověka užívati a nimi se těšiti mohlo.

Též také mocí listu tohoto Našeho císařského a královského s na před položenou vejmnkou a vyhrazením všecka a všelijaká od slavných předkův Našich stavům téhož království Českého společně jakož i jednomu každému stavu rozdílně, obzvláště pak stavu panskému v letu tisícím pětistým druhým v středu před nedělí postní Reminiscere nadaná a propůjčená privilegia, práva a svobody, kteréž by, jak svrchu dotknuto, proti témuž novému Zřízení Z. nečelily, a že jsme o nich jiné nařízení neučinili, schvalujem, obnovujem a potvrzujem, přiřikajíce za Nás i za dědice Naše budoucí krále České, že všechny čtyry stavy a celou obec téhož království Našeho dědičného Českého, též také každý stav obzvláště při jejich právech, spravedlnostech a dotčeném od Nás Obnoveném Zřízení Zemském ochraňovati a zachovati chceme.

Nechceme také žádné berně a daně od poslušných stavův našich jinačeji nežli na sněmích podle artikule v témž Zřízení Zemském pod literou A. 5. položeného žádati, a mimo to, co by tak kdy stavové svolovali, na ně jiných daní a berní neukládati.

Též nechceme na žádnou osobu z stavův království našeho dědičného Českého aneb na statky jich de facto neb mocí sáhati, než jednoho každého na jeho práve slyšeti, a po rozeznání té věci podle práva a spravedlivosti kráčet.

A poněvadž jest rozdílnost v náboženství největší příčinu ke minulé rebeliji podala, tehdy chceme a máme všechny stavy svrchu psaného království Našeho dědičného Českého v jednotě církve svaté římskokatolické zdržeti a zachovati, a žádné jiné víry a ná-

boženství aneb provozování jeho v témž království Českém netrpěti, nýbrž kteří ještě k nahoře jmenované víře katolické nepřistoupili, je náležitými prostředky k tomu přivéstí dáti, tak aby v jednotě víry a mysli srovnání jsouce, předně pánu Bohu všemohoucímu a Nám tím lépeji sloužiti s tudy obecné dobré a užitečné fedrovati mohli.

Naposledy chceme také každého času strany mince takové nařízení učiniti, nímž by obecnému dobrému v témž království Českém dobrými a hodnými penězi spomoženo býti, též skrze to živnosti a obchody lidské zrůst svůj bráti mohly.

Tomu na svědomí pečeť Naši císařskou větší k tomuto listu a majestátu jsme přivěsiti rozkázati a v něm se rukou vlastní podepsati ráčili.

Dán v městě Našem Vídni, v sobotu po slavném hodu seslání Ducha svatého na apoštoly, jinak dvacátého devátého dne měsíce máje, leta od narození syna božího tisícího šestistého dvacátého sedmého, a království Našich Římského osmého, Uherského devátého, a Českého desátého počítajíc.

Ferdinand,
Zdenko Adal. princ. de Lobkovicz
S. R. Bohemiae Cancellarius.

Ad mandatum S. Caes.
Majestatis proprium.

43.

Císař a český král Ferdinand II. prohlašuje katolické náboženství za jediné oprávněné v Čechách, oznamuje svůj úmysl je šířiti, žádá, aby se poddaní srovnali ve víře s ním a se svými předky, oznamuje zřízení náboženských komisařů, dává pánům a rytířům lhůtu šesti měsíců, po níž bude nutno nekatolíkům se z Čech vyprodati a odejiti do vyhnanství, a napomíná k ochotě.

Ve Vídni 31. července 1627.

My, Ferdinand druhý atd., vzkazujeme N. všem a svým poddaným a obyvatelům všech čtyř stavů našeho dědičného království svou císařskou a královskou milost a vše dobré.

Milí věrní!

Jest známo po světě i v zemi, že naše dědičné království České nebylo téměř nikdy a vůbec v žádné jiné době v lepším blahobytu a výši než za časů života a vlády zvěčnělého našeho vysoce ctěného předka, císaře Karla Čtvrtého, bohumilé a slavné paměti. Karel z obzvláštní otcovské péče a lásky, kterou měl k vašim prarodičům a milé vlasti, zcela rozumně a dobře předvídal, že rozdíl a nerovnost náboženství v jistém království a zemi by nemohly založiti

nebo zachovati pravý trvalý mír nebo pravou upřímnou poslušnost jak k vrchnosti, tak ani mezi samými poddanými. Vydal proto také v království českém zákon a nařízení a zavázal všechny své duchovní i světské úředníky a rady míti je v každém směru a v první řadě na zřeteli a dbáti jich s největší pílí, aby tak mimo svaté apoštolské a jediné spasitelné křesťanské římské náboženství (které od doby, kdy království bylo přivedeno od pohanství ke křesťanské víře, neporušeně v něm trvalo) nebyla zaváděna a dovolena žádná jiná víra nebo svádějící kacířské zhoubné bludy, roty a sekty.

Jest pak však také, žel, dosti známo a na bíledni, že po jeho blahé smrti, za časů vlády zvěčnělého krále Václava, snad z jisté nedbalosti se vloudily do tohoto našeho dědičného království všemožné bludy a kacířstva a že pak ihned nastaly zmatky, různice a nekalosti mezi samými poddanými, jako neméně škodlivé povstání a rebelie proti vrchnosti, které téměř za všech následujících králů, zvláště však za vlády zvěčnělého císaře Rudolfa a Matyáše, bohumilé paměti, se znovu obnovily a které za našich dnů se velmi začaly, povstaly a přerostly.

Aby nyní zmíněné naše dědičné království české zase mohlo dojíti blahobytu, v němž bylo za časů blahé paměti našeho předka, zvěčnělého císaře Karla Čtvrtého, tedy jsme si neuložili do té doby, kdy nám dal všemohoucí Bůh svým božským požehnáním vítěznou viktorii před Prahou proti našim rebelům, nepřátelům a odpůrcům, nic většího ani obsažnějšího, než skutečně následovati chvály a slávy hodný příklad blahého císaře Karla Čtvrtého (který byl ve své době považován za otce vlasti a takovým se činem osvědčil) v ochraně a provádění svatého jediné spasitelného katolického náboženství a jako on vědomě nedovolovati, aby byla zaváděna kacířství nebo bludy v zmíněném našem dědičném království českém, nebo, poněvadž si ony bludy dovedou tajně počínati, naříditi, aby všechny sekty a bludy katolickému náboženství odporující byly se zcela chvalitebnou horlivostí odstraňovány a přísně trestány.

A protože tedy jsme musili s největší nelibostí slyšeti, že u nekatolických obyvatelů, ještě zůstávajících v našem dědičném království českém, nechce ustati nebezpečné praktikování, které jest nám a všem našim poslušným a věrným poddaným k velké újmě a škodě, byli jsme tedy přinuceni naříditi — protože nosíme a nás k tomu zavazuje královský úřad jakož i pro blaho a spásu duší našich poddaných (zač budeme musiti jedenkrát všemohoucímu Bohu účty klásti), pak též pro založení a podporování stálého míru, lásky a svornosti mezi zmíněnými našimi věrnými a milými poddanými, jako neméně pro zachování dědičného práva našeho a našich potomků, budoucích králů často zmíněného království českého —, aby zmínění naši nekatoličtí a v škodlivém kacířství zatvrzelí poddaní zanechali bludy a sekty, zavlčené po smrti blahé paměti císaře Karla Čtvrtého, a aby se vrátili k svaté jediné spasitelné katolické církvi a náboženství.

Nelze proto ani nyní ani napříště, jak řečeno, též pro svědomí, ponechávati někoho právě tak z vyšších jako z nižších stavů, mužské a ženské osoby, v zmíněném našem dědičném království českém v usvědčených kacířských bludech a sektách, nýbrž spíše se shledává přiměřeným právem a chvalitebností, též božské vůli a zákonům, aby všichni a každý z našich poslušných a věrných poddaných jednomyslně se srovnali s námi v prastarém římském katolickém náboženství, a tím i s náboženstvím našich a jejich prarodičů, v právu a životě a z dopuštění božího milosrdenství v spasitelném rozloučení s tímto světem.

Nařídili jsme tedy ještě před touto dobou, pro založení a rozvinutí velmi nutného a hojivého a Bohu velmi milého reformačního díla, komisaře a těm jsme v císařské a královské milosti poručili, aby si dali s největší pílí práci, jak sami tak svými podřízenými instruktory, aby často zmínění naši věrní a poslušní poddaní mohli býti od základu a dobře v katolické víře informováni, od rozšířených kacířských bludů znovu odvedeni a přivedeni na pravé cesty k svaté jediné spasitelné katolické církvi a náboženství.

Podle toho jsme také mimo jiné u zmíněných našich nařízených komisařů zvláště toto opatření učinili, aby si povolali příslušníky panského a rytířského stavu, na které jest tento náš milostivý patent zvláště namířen, a to během šesti měsíců po jeho uveřejnění, jakožto šest měsíců jest dosti obsáhlý termín, a je buď sami nebo prostřednictvím jiných k tomu zřízených osob v často zmíněné římské katolické víře důkladně informovali a aby učinili jistou a důkladnou relaci po uplynutí tohoto termínu, jak se ten či onen osvědčí a ukáže v prokazování povinné poslušnosti k všemohoucímu Bohu a svaté katolické církvi, také k našemu otcovskému laskavému rozkazu, směřujícímu k jejich vlastní spásě duší.

To jsme pak pokládali milostivě za dobré všechny naše poslušné a věrné poddané z obou vyšších stavů tímto milostivě a otcovsky napomenuti, aby každý ony upřímně míněné informace od zmíněných našich komisařů nebo jejich podřízených instruktorů přijal dobrovolně s dychtivostí a horlivým srdcem, aby také sám byl k svému blahu, užitku a zbožnosti po vůli a aby se srovnal v jediné spasitelné svaté katolické víře s námi a s obecnou křesťanskou apoštolskou římskou církví.

V opačném případě, kdyby se někdo v stanoveném termínu šesti měsíců s námi v naší svaté katolické víře nesrovnal, jsme zcela rozhodnutí a chceme, aby bylo konečně vysvětleno mocí tohoto císařského a královského patentu, že po uplynutí stanoveného šestiměsíčního termínu nedovolujeme a nepřipouštíme, aby jediný [takový člověk] déle bydlel v často zmíněném našem dědičném království českém a své statky tu osobně vlastnil, nýbrž aby titíž pak odešli z často řečeného našeho království českého, své statky však aby byli povinni prodati svým příbuzným nebo jiným katolickým obyvatelům; k tomu účelu a prodeji statků chceme ustanoviti druhý termín, také šest měsíců jako první dlouhý.

Aby se však nikdo nemohl domnívati, že se tu hledají peníze nebo

majetek a ne jediné čest a chvála všemohoucího Boha, chceme, aby bylo dále tímto a mocí tohoto listu vysvětleno v císařské a královské milosti každému, že pokud by se ten či onen této naší milostivé a konečné vůli poslušně nepodvolil (čehož se však nikterak není nám nadíti), tomu nebo těmto jest otevřena a svobodna emigrace a odchod bez placení jakýchkoli dávek; podobně pak také chceme, aby tímto bylo dovoleno, aby kdokoliv byl oprávněn k opatření a zpeněžení svých statků stejně jako k vybrání svých pohledávek v království (v tom má jim pak býti co nejrychleji a nejbedlivěji k právu pomozeno) zplnomocniti a zanechatí někoho ze svých příbuzných nebo též jiných katolických osob.

Poněvadž však nic bychom raději nechtěli ani viděti ani si přát, než aby ony staré a dobré rody, jejichž prarodiče žili v našem dědičném království českém pod mírnou vládou a ochranou našeho vysoce slavného arcidomu rakouského v jednotě katolického náboženství, a to blaze a v dobrém stavu, i nadále mohly býti v stejné jednotě náboženství v království zachovány a zůstaveny, napomínáme tedy zcela otcovsky a milostivě všechny své věrné poddané, aby každý pomněl svého vlastního blaha, aby šel do svého svědomí a dobře uvážil, aby neztrácel ze spravedlivého trestu a dopuštění Boha všemohoucího vedle časného také věčné, což bychom nikomu rádi nepřáli, nýbrž aby spíše opustili své bludy a kacířstva (jimiž oni i jejich předci byli svedeni a vzhledné království a milá vlast do největší zkázy vydána) a vrátili se k staré svaté katolické víře a uvolili se také s námi v náboženství srovnati.

A v tom všem je dokonána naše milostivá a konečná neměnitelná vůle a mínění.

Dáno v našem městě Vídni v sobotu o památce svatého Ignáce r. 1627, království našich: římského osmého, uherského desátého a českého jedenáctého roku.

44.

Českokobratrský biskup Jan Amos Komenský zapřisahal švédského kancléře Axela Oxensterna, aby neopouštěl Čechy po uzavření míru osnabruckého.

V Lešně 11. října 1648.

Jak potěšitelné bylo dříve mým krajanům, trápeným pro evangelium, slyšeti, co rozkázala Tvá vznešenost, aby bylo hlášáno mnou a po jiných: NEBUDEME OPUŠTĚNI, tak smutno jest slyšeti nyní: JSME OPOUŠTĚNI, a právě již OPUŠTĚNI v úmluvách míru osnabruckého.

Jestliže jsme vyloučeni od účastenství v něm, co pomůže, že VY jste byli od nás vyhlíženi jako naši osvoboditelé po Bohu? Co

pomůže, že VY jste byli obměkčeni mocí našich slz, jestliže ty, které jako již zachráněné za svobodné prohlásiti jest ve Vašich rukou, znovu vydáváte v ruce tupitelů? Co pomůže, že VY jste nám připomínali evangelické svornosti, svatě mezi našimi předky vzešlé, svatě taktéž krví mučedníků utužené, jestliže se nestaráte, aby k evangelickému vyznání se vrátilo naše království?

Vy zajistě, jimž dal Bůh moc, aby se o to postarali. Vy jste totiž (což zří a udivuje svět) onen magnet podivuhodné síly, ne přitahující, nýbrž přisávající všechno železo: a přece že magnet železem ozbrojený dvakrát, třikrát a desetkrát více zmůže, vědí fysikové. Věřte tedy také Vy, Seveřané, že Vaše železo (byť i pevnější jest nade vše železo svědectvím Boha, Jer. XV. 12) jest posíleno zbraněmi církve, slz a nářků, aby jako ozbrojeno nebeskou silou proniklo všude, nikde neodskočilo. Nepomýšlím to psáti pro ponaučení, nejslavnější Pane, já, který se pamatuji, že jsem slyšel z Tvých učených úst slova souhlasící a Davidovými (Ž. 44. 7, 8) nýbrž abych vylil naši bolest z nedávného zděšení a z vyhlídky a strachu bázlivého převracování do zálivu laskavé dobrotivosti.

Jménem mnohých to píši a vzdechy jejich přemožen, znovu se vrhaje k nohám Tvým a tím k nohám nejvznešenější Královny a celého direktoria a svaté rady, pro Kristovy rány prosím a zapřisahám, abyste nás pro Krista trápené ve všem neopouštěli. Pohleďte na národ, na nějž mezi evropskými národy na prvý ráčil pohleděti Kristus, vytrhávaje jej z temnot antikristových, a který dřívě, než ostatní přijali osvícení, jediný odolával po celé století antikristově zuřivosti. Prvý také nedávno, který vyhladiti si všichni umínili, jiné po jiných zkusil útoky, s tím výsledkem, aby jeho trosky zůstavily příležitost zůstaveným k jeho obraně.

Toto málo, co píši s vědomím několika, ve jménu však všech, dosud vyhlížejících pomoc a milosrdenství od BOHA VÁMI, svědectvím jest našich každodenních proseb k Bohu za VÁS a k VÁM vztažených rukou o slitování. Slyšte nás ubohé, aby také Vás vyslyšel milosrdný Bůh! Jemuž se nejpokorněji nejvřelejšími prosbami odevzdávám.

Dal jsem v Lešně 1/11. října 1648.

Nejslavnější Vznešenosti Vaší
stále oddaný
J. Komenský.

Nejslavnějšímu hrdinovi, pánu, panu Axelovi Oxensternovi, Severní Moree hraběti atd., království švédských velkému kancléři, Pánu nejmilostivějšímu.